

PREPORUKE ZA PROMJENU USTAVA

Komentar: Tino Bego

Republika Hrvatska je u procesu četvrte promjene Ustava od kada je isti donesen dana 22. prosinca 1990.godine. Prva promjena Ustava RH obavljena je 1997.godine, druga promjena je uslijedila u studenom 2000.godine, a treća promjena ustava u ožujku 2001.godine. Kod promjena 2000. i 2001. godine, gledajući postupak po kojem su provedene, radi se o dvije promjene, no mnogi teoretičari vole reći da se radi o jednoj promjeni obavljenoj u dvije faze.

Ovdje smatram nužnim predstaviti one prijedloge ustavnih promjena koje su vezane za sankcioniranje ratnih zločina, budući je jedna od djelatnosti Documente-centra za suočavanje s prošlošću, praćenje suđenja u kaznenim postupcima ratnih zločina.

Stoga se preporuke za promjenu Ustava RH odnose na članke 9. i 75. Ustava RH.

Članak 9.: Smatramo da treba promijeniti čl. 9. Ustava na način da se zadrži institut neizručivanja vlastitih državljana, uz mogućnost izručivanja državljana Republike Hrvatske temeljem sklopljenog međunarodnog ugovora s nekom trećom državom. Smatramo da predmet ovih ugovora trebaju biti najteža kaznena djela, uključujući i ratne zločine.

Stoga predlažemo da članak 9. Ustava RH glasi:

Hrvatsko državljanstvo, njegovo stjecanje i prestanak uređuje se zakonom.

Državljanin Republike Hrvatske ne može biti prognan iz Republike Hrvatske niti mu se može oduzeti državljanstvo, a ne može biti ni izručen drugoj državi, osim kad se mora izvršiti odluka o izručenju ili predaji donesena u skladu s međunarodnim ugovorom ili pravnom stečevinom Europske unije.

Opredijelili smo se za ovakvu formulaciju imajući u vidu da najteži zločini poput ratnih nikako ne trebaju biti izuzeti. Želimo naglasiti kako se predloženom izmjenom navedenog članka Ustava RH zadržava institut neizručivanja vlastitih državljana, uz mogućnost izručivanja državljana Republike Hrvatske temeljem sklopljenog međunarodnog ugovora s nekom trećom državom. Uzimajući u obzir nastojanja RH da ispuni postavljene uvjete za ulazak u EU, potrebno je uvesti iznimku od načela neizručivanja vlastitih državljana u slučajevima koji se odnose na provedbu evropskog uhidbenog naloga, koji regulira predaju okrivljenika između država članica.¹

¹ Isto tako, komparativna prava nekih država članica Europske unije koje imaju slična rješenja. Stoga navodimo kao **primjer Ustav savezne Republike Njemačke** gdje je **člankom 16 st.2. propisano** kako niti jedan Nijemac ne smije biti isporučen u inozemstvo. Zakonom će se regulirati odstupanja za slučajeve u kojima može doći do izručenja jednoj državi Evropske Unije ili nekom internacionalnom sudu ako su zajamčena načela pravne državnosti.

Slično rješenje ima i Republika Italija **člankom 26. Ustava Republike Italije** kojim je propisano kako je izručenje talijanskog državljanina dopušteno samo kad je to predviđeno međunarodnim konvencijama. Izručenje nije dopušteno za politički prijestup.

Nadalje, predložena izmjena čl. 9. st. 2. Ustava RH omogućila bi izručenje državljana Republike Hrvatske u slučajevima predviđenim bilateralnim sporazumima, a koji se odnose na osobe s dvojnim državljanstvom pravomoćno osuđene za najteža kaznena djela u jednoj od država čiji su državljani. Ovdje se prvenstveno misli na države nastale raspadom nekadašnje federacije (SFRJ) i posebno treba obuhvatiti najteža kaznena djela poput organiziranog kriminala i ratnih zločina.

Članak. 75: kojim člankom je reguliran imunitet saborskih zastupnika, točnije imunitet neodgovornosti i imunitet nepovredivosti. Kako smatramo da zastupnički imunitet ne smije biti paravan iza kojeg će se skrivati počinitelji teških kaznenih djela, to se zalažemo da se **imunitet nepovredivosti** (reguliran stavkom 4. istog članka) ukine za kaznena djela za koja je propisana kazna zakona duža od pet godina.

Stoga predlažemo da čl. 75. Ustava RH glasi

Zastupnici u Hrvatskom saboru imaju imunitet.

Zastupnik ne može biti pozvan na kaznenu odgovornost, lišen slobode ili kažnjen za izraženo mišljenje ili glasovanje u Hrvatskom saboru.

Zastupnik ne može biti pritvoren niti se protiv njega može pokrenuti kazneni postupak bez odobrenja Hrvatskoga sabora

Protiv zastupnika se ne može pokrenuti kazneni postupak bez odobrenja Hrvatskoga sabora, osim ako postoji osnova za pokretnje kaznenog postupaka za kazneno djelo za koje je zakonom propisana kazna zatvora u trajanju dužem od pet godina. O takvim se slučajevima izvješćuje predsjednika Hrvatskoga sabora.

Ako Hrvatski sabor nije na okupu, odobrenje da se zastupnik liši slobode ili da se protiv njega pokrene kazneni postupak daje i o njegovu pravu na imunitet odlučuje mandatno-imunitetno povjerenstvo, s time što njegovu odluku mora naknadno potvrditi Hrvatski sabor.

Opredijelili smo se za izmjenu navedenog članaka budući imunitet zastupnika ne treba biti paravan iza kojeg će se skrivati počinitelji teških kaznenih djela, te se ne smije tumačiti kao privilegija zastupnika, o čemu govori i Ustavni sud RH u svojoj odluci (broj: U-II-303/1992), gdje je iznio svoje shvaćanje po kojem je imunitet pravno sredstvo osiguranja neovisnosti djelovanja zastupnika u Saboru, a ne privilegija zastupnika.

Postojeća formulacija omogućuje manipulaciju imunitetom nepovredivosti, a za što imamo i primjere iz ne tako davne prošlosti, dok bi predložena formulacija spriječila moguće manipulacije istim imunitetom.

Naime, smatramo da nije potrebno posebno odobrenje Hrvatskog sabora za pokretanje kaznenog postupka ukoliko su već obavljenim kako predistražnim tako i istražnim radnjama indicije o počinjenju kaznenog djela su pretvorene u osnov za pokretanje kaznenog postupka.

Na temelju osnova za pokretanje kaznenog postupka, podiže se optužnica, a podizanjem iste započinje kazneni postupak.

Obzirom na navedeno, razvidno je kako bi se predloženom promjenom omogućilo sudovima da samostalno i neovisno sude na temelju Ustava i Zakona, a čime se osigurava zaštita najviših dobra svakog čovjeka.

Dok smatramo da **imunitet neodgovornosti** (reguliran stavkom 2. istog članka) predstavlja fundamentalno i tradicionalno jamstvo neovisnosti zastupnika, te isti ne treba mijenjati, budući da Ustav Republike Hrvatske treba zastupnicima i zastupnicama u Hrvatskom saboru jamčiti imunitet radi slobodnog izvršavanja njihova mandata, odnosno obavljanja njihove zadaće u Saboru. To tim više, jer isti štiti zastupnika kaznene odgovornosti za u vezi sa djelom počinjenim unutar parlamenta. Ovaj imunitet je trajan i produžuje se nakon završetka mandata zastupnika.

Zaključno, mišljenja smo da će ovakve ustavne promijene doprinijeti jačanju vladavine prava i proširenju i jasnijem definiranju ustavom zajamčenih i zaštićenih prava čovjeka. Ustavno pravna zaštita, iako najčešće ne propisuje direktne sankcije, predstavlja temeljnu pravnu zaštitu unutar svakog pravnog poretka. Ona je usko vezana s moralom i osnovnim vrijednostima jednog društva. Mišljenja smo da će se Hrvatska upravo ovakvim promjenama svog Ustava, približiti modernim društvima utemeljenim na poštivanju prava čovjeka, različitosti i toleranciji kao bitnim pokretačima suživota i razvoja. Isto tako ispravljanjem pojedinih odredbi koje su se pokazale neprimjerenima, čak i opasnima u praksi, poboljšati će se situacija vezana za vladavinu prava i pravnu sigurnost.